

Forslag til statsbudsjett 2020 - forskning

Vi viser til vår anmodning om å møte i komiteens budsjett høring og vil med dette kommentere Regjeringens budsjettforslag ihht Gul bok kapittel 1.1, kapittel 4.5, kapittel 5.5 og kapittel 8.1.

FFA er godt fornøyd med følgende i budsjettforslaget:

- Regjeringen øker basisbevilgningen til de tekniske-industrielle instituttene med 20 mill kr. Veksten er viktig for at disse forskningsinstituttene skal øke aktiviteten og utvikle kunnskap for og med framtidens næringsliv. Veksten må fortsette til internasjonalt nivå de neste 5 årene.
- Regjeringen bevilger 55 mill kr til forprosjektering av Ocean Space Laboratories i Trondheim. Dette er avgjørende for utvikling av ny kunnskap og teknologi for å utløse nærings- og innovasjonspotensialet basert på havrommet.
- Regjeringen fortsetter å følge opp Langtidsplanens prioriteringer med 585 millioner kroner. Av disse er 315 mill kr knyttet til de tre opptrappingsplanene Teknologiløft, FoU for næringslivet og Kvalitet i utdanning. Takten er likevel redusert vesentlig fra 2019.

Oppsummert har FFA følgende konkrete forslag for 2020:

- For å realisere Stortingets mål om nødvendige langsiktige omstillinger i næringsliv og samfunn, må myndighetenes forskningsinnsats trappes opp, ikke ned, i en overgangsfase til 2030. Økningen må styrke forskning på bærekraftige løsninger for samfunnet, grønn omstilling i næringslivet og modernisering i offentlig sektor. Veksten i forskningsmidlene må fordeles via Forskningsrådets konkurransearenaer. For å dekke de økte kostnadene, bør en se på muligheten for endringer i Skattefunn og omdisponere til andre FoU-virkemidler som gir større addisjonalitet og samfunns effekt, innrettet mot samfunnets grønne skifte
- Teknisk reduksjon på 0,5% (ABE-reformen) i basisbevilgningen til private forskningsinstitutter blir i 2020 kompensert med tilsvarende beløp på den aktuelle posten for basisbevilgning i de ulike sektorbudsjettene.

Forskning for å løse samfunnsutfordringer må økes, ikke reduseres

FFA er glad for at regjeringen i forslag til Statsbudsjett 2020 opprettholder målet om at FoU-investeringene skal utgjøre 3% av BNP og at den offentlige innsatsen til FoU i en omstillingsfase vil økes ut over 1% av BNP, i tråd med Stortingets vedtak i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Dette ble bekreftet i Granavolden-plattformen, hvor muliggjørende teknologier og forskning som bidrar til økt verdiskaping er gitt prioritet.

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2020 følger dessverre ikke opp denne målsetningen. Med en realnedgang på 329 mill kroner utgjør FoU-investeringen 1,03% av BNP i budsjettforslaget for 2020, en nedgang fra 1,06% i 2019. Manglende løft er også overraskende i lys av at økning i forskningsinnsatsen ut over 1% av BNP bekrefte av regjeringserklæringen og i statsbudsjettets tekstdel. Et budsjett med realnedgang i samfunnets investering i forskning mener vi er bekymringsfullt i den fasen Norge og verden er inne i, hvor vi må omstille samfunnet i en bærekraftig retning. Det krever ny kunnskap og innovasjon i næringslivet og i offentlig sektor.

Vi er enig i analysen hvor det bl.a. heter at *Omstillingen til et grønnere Norge må fortsette. Forskning og teknologiutvikling skal bidra til reduserte utslipp og nye grønne arbeidsplasser*. Forskning og utvikling er en forutsetning for bærekraftig omstilling, innovasjon og vekst. Da er det bekymringsfullt at regjeringen foreslår å redusere investeringen i sektorovergrep og strategiske forskningssatsninger i Norges Forskningsråd. Dette er forskningsmidler som innrettes mot de store samfunnsutfordringene. Samtidig foreslås bevilgningene til grunnforskning økt. Vi er kritisk til denne prioriteringen.

Samfunns effekten av den anvendte forskningen i forskningsinstituttene er godt dokumentert av både EU, OECD og Forskningsrådet. Effektanalysen av næringslivets forskningssamarbeid med de teknisk-industrielle instituttene viser f.eks. at samarbeidet gav økt verdiskaping i størrelsen 80 milliarder pr år de siste 10 årene, eller 1,1% av samlet verdiskaping i industrien. Omstillingspotensialet i forskningssamarbeid må utløses i full bredde. Da må basisbevilgningen til forskningsinstituttene og de næringsrettede forskningsmidlene i Forskningsrådet styrkes.

Skattefunn

Skattefunn har tredoblet proveny i løpet av seks år til bortimot 5 milliarder kr i 2019 og står for det alt vesentlige av veksten i statlig støtte til næringsrelatert forskning og innovasjon. Skattefunn gir samtidig iflg evalueringen mindre

samfunnsnytte enn andre virkemidler. Addisjonaliteten er størst for SMB'er og "små prosjekter, mens kostnadseffektiviteten er lav for de store prosjektene. SMB'er var også målgruppen da Skattefunn ble etablert. FFA er derfor enig i regjeringens forslag om å redusere fradragstaket på de største prosjektene fra 50 mill kr til 25 mill kr. Vi er også enig i regjeringens forslag om å øke timeraten for FoU i Skattefunn fra 600 kr til 700 kr, et riktig skritt ikke minst for små og kompetansetunge bedrifter. I et provenynøytralt forslag til endringer i Skattefunn, foreslår vi også at SMB'er kan få 25% fradragssats i samarbeidsprosjekter med godkjente FoU-miljøer, ikke 19% som regjeringens forslag.

For å finansiere en økning i de strategiske forskningssatsingene, inkludert økt basisbevilgning til forskningsinstituttene, foreslår vi at en følger anbefalingene i evalueringen av Skattefunn-ordningen som peker på at deler av ordningen har lav addisjonalitet. FFA mener at Skattefunn bør nedskaleres til opprinnelig målgruppe og omfang slik at ordningen konsentreres om de prosjektene som har størst input addisjonalitet, dvs de små- og mellomstore bedriftene. Fellesskapets midler kan brukes mer effektivt og gi større samfunnsnytte og næringseffekt ved å omdisponere midler fra dagens Skattefunn til Forskningsrådets konkurransearenaer, spesifikt til strategiske forskningssatsninger i oppfølging av Langtidsplanen. En slik dreining av forskningsmidlene vil også føre til økt kvalitet i forskningen og vil gjøre at forskningen blir tilgjengelig for andre bedrifter og offentlige virksomheter og kan dermed bidra til økt verdiskapning og omstilling. FFA vil gjerne diskutere disse forslagene i sin bredde ved en annen anledning.

Reduksjon i basisbevilgning til forskningsinstituttene bidrar ikke til effektivisering i statlig virksomhet

Regjeringens budsjettforslag innebærer at en viderefører ABE-kutt i basisbevilgning til forskningsinstituttene, slik en også har gjort tidligere årene. Det legges til grunn en reduksjon i basisbevilgningen til instituttene på 0,5% som tiltak for avbyråkratisering og effektivisering i statlig virksomhet. Det heter i forslag til statsbudsjett del I) kap 8.1 bl.a. at
"Kravet gjelder alle statlige virksomheter som mottar driftsbevilgninger fra statsbudsjettet."

De selvstendige forskningsinstituttene i FFA er ikke statlige og er heller ikke nettobudsjetterte virksomheter. Forskningsinstituttene er selvstendige enheter. Av de 36 forskningsinstituttene i FFA er 34 institutter stiftelser eller aksjeselskaper med en stor variasjon av eiere og med ikke-ervert til formål, som driver markedeksponert virksomhet. Inntektene hentes ved konkurranse om forskningsoppdrag i det åpne markedet og konkurranse om forskningsprosjekter i Forskningsrådet, EU og andre konkurransebaserte forskningsbevilgninger. Dette i motsetning til statlige nettobudsjetterte virksomheter.

Budsjettpostene for basisbevilgningene til forskningsinstituttene ligger på postene 50-57. Basisbevilgningen er ikke å anse som driftsbevilgning, men finansierer spesifikke fagutviklingsoppgaver etter kriterier gitt av Forskningsrådet, dvs kvalitetsutvikling i forskningen som vitenskapelig publisering, egenandel i PhD-stipend, egenandel i internasjonale forskningsprosjekter mv. Basisbevilgningen kan ikke benyttes til administrasjon eller drift. Reduksjon i basisbevilgningen til forskningsinstituttene vil ikke virke inn på effektivisering eller avbyråkratisering i statlig sektor.

Vi er enig i at enhver virksomhet må ha oppmerksomhet på effektivisering og produktivitet og mindre byråkrati og mer igjen for skattebetalernes penger er viktige mål. For de selvstendige forskningsinstituttene i FFA, som for andre private virksomheter, kommer presset om effektivisering til enhver tid fra åpen konkurranse i markedet. Det gir en sunn konkurranse om kvalitet, relevans og effektivitet i forskningen. Ved å legge ABE-kutt på basisbevilgningen, svekkes instituttene evne til langsiktig kunnskapsoppbygging. Dermed gis forskningsinstituttene dårligere konkurransevilkår enn våre konkurrenter og samarbeidsparter nasjonalt og internasjonalt. Dette tror vi ikke var hensikten med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen.

Vennlig hilsen

Agnes Landstad
Daglig leder FFA

Forskningsinstituttene Fellesarena organiserer de 36 selvstendige forskningsinstituttene som fyller kriteriene for basisbevilgning fra Forskningsrådet, til sammen 6500 årsverk og 10,2 mrd kr i årlig omsetning, derav 1,2 mrd kr fra utlandet. Norge har i sin instituttsektor et velfungerende apparat for anvendt, tverrfaglig og målrettet forskning og problemløsning. Den anvendte forskningen er innrettet mot de store samfunnsutfordringene og bidrar til konkurransekraft, innovasjonsevne og omstilling i næringsliv og offentlig sektor. Evalueringer og studier viser at forskningsinstituttene holder høy faglig kvalitet, har stor vitenskapelig publisering, høy siteringsfrekvens og henter hjem en stor andel av EU-midlene.

Forskningsinstituttene er sentrale forsknings- og innovasjonspartnere for bedriftene og fungerer som akseleratorer for innovasjon og omstilling i samfunnet. Instituttene bygger en bro mellom grunnleggende forskning og private og offentlige virksomheters behov for ny kunnskap og nye løsninger.